

Lifelong
Learning

МЕЖДУКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ В МАГИСТЪРСКИТЕ ПРОГРАМИ ПО ПРЕВОД В ЕС

септември 2012 г.

Този проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия.

Тази публикация [съобщение] отразява само личните виждания на нейния автор и от
Комисията не може да бъде търсена отговорност за използването на съдържащата се в нея
информация.

ПРЕДИСЛОВ

Настоящият доклад цели да обобщи ключовите резултати от проучване върху студенти и персонал, участващи в магистърски програми по превод, които са били проведени в университетски институции в рамките на всяка от шестте, силно различаващи се една от друга, страни от ЕС. Фокусът на проучването е да предизвика реакции спрямо настоящето включване на межкултурна компетентност в рамките на магистърските програми по превод. Проучването, обаче, също така се фокусира и върху това как студентите и преподавателите биха искали да видят как се вписва межкултурната компетентност в такива програми в бъдеще. Авторите на този доклад се надяват, че прегледът на настоящите и потенциалните бъдещи практики, които той съдържа, могат да послужат за различни цели. По отношение на проекта „PICT” обаче неговата главна цел е да информира за дизайна на :

- **рамка на учебен план** под формата на серия от учебни резултати, разчупващи формите на межкултурната компетентност на магистранти по превод, които биха могли да прераснат в модули на магистърски програми по превод. Главните резултати от проучването, които влияят върху планирането на рамката на учебния план (също разработена като част от проекта „PICT”), могат да бъдат намерени на страници 39-40 от този доклад, а повече подробности са налични в изложението на доклада.
- набор от **примерни учебни материали** и дейности за развитие на межкултурна компетентност в магистърски програми по превод. Данните от проучването относно учебните резултати, споменато по-горе, за които се отнасят примерните учебни материали, са, разбира се, важни за дизайна на такива материали. Но такива са и данните от проучването върху предпочитанията относно учебните материали и дейности, показани в проучването, а обобщение на ключовите резултати в тази област може да се види на страница 40.
- набор от **примерни материали за оценяване**, които да позволят на преподавателите да оценят нивото на постижения на техните студенти в областта на межкултурната компетентност. Данните от проучването на учебните резултати и тук са много важни, но такива са, естествено, данните за настоящите и желаните практики на оценяване и докато това е анализирано в детайли в доклада, то обобщение може да бъде намерено на страница 40.

Както може да се очаква, данните от проучването разкриват консенсус в някои области и разногласия в други и този доклад показва това много добре. Въпреки това се надяваме читателят да намери това за интересно само по себе си, както и да види как тези данни

стоят в основата на баланса на единство и гъвкавост, изграден в последващите етапи на проекта „PCT” по отношение на дизайна на учебния план, разработването на материали и предложените практики на оценяване.

СЪДЪРЖАНИЕ

предислов.....	2
ВЪВЕДЕНИЕ.....	5
ЦЕЛИ НА ПРОЕКТА “PİCT”	5
Обосновка.....	5
Извадка	6
контекст и методология	6
разбивка на извадката	8
РЕЗУЛТАТИ.....	11
НАСТОЯЩЕ.....	11
РАЗБИРАНЕ за межкултурна компетентност	11
обучение по межкултурна компетентност	17
оценка	28
бъдеще.....	30
НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОБУЧЕНИЕ по межкултурна компетентност.....	30
оценка	38
заключения.....	40
Присъствие на обучението по межкултурност в магистърски програми по превод. 40	
академична организация и педагогически начин на преподаване	43
типове дейности и материали	44
оценка	46
изводи от проучването за проекта pıct и отвъд него.....	47
разбиране на важността на межкултурната компетентност за преводачите	47
межкултурно обучение за студенти в магистърски програми по превод.....	47
Ключови компоненти на межкултурната компетентност, които да бъдат развити у преводачите	48
типове дейности и материали, които трябва да се разработят	48
подобяване на практиките на оценяване	49
финални бележки	50

ЦЕЛИ НА ПРОЕКТА "PİCT"

Целите на проекта „Насърчаване на межкултурната компетентност при преводачите“ (PİCT) са: първо, да оцени настоящото състояние на преподаването на межкултурна комуникация в магистърските програми по превод в ЕС, както и бъдещите очаквания в тази област и, второ, да създаде „помагало“, което да е лесно достъпно до всички университетски институции в ЕС, позволявайки им да интегрират лесно межкултурната комуникация в техните магистърски програми по превод. Дизайнът на материалите, който да позволи преподаването на межкултурна комуникация, е особено необходим в ситуация на това, което вярваме, че е сериозна липса на лесно достъпни учебни материали или изследователски публикации в тази област.

ОБОСНОВКА

Целта на ситуационното проучване е да се добие по-добра представа за това доколко и по какви начини са представени понастоящем межкултурните елементи в магистърските програми по превод в университетските институции в партньорските страни и отвъд тях. Материалите оценяват кои аспекти (ако има такива) на межкултурната комуникация понастоящем се преподават в магистърските програми по превод и методите, използвани за преподаване на тези аспекти.

Резултатите от ситуационното проучване и последващият академичен доклад предоставят „птичи поглед“ върху съдържанието и начините на преподаване на межкултурна комуникация и осигуряват основата за развитие на учебен план и материали, които са уместни за партньорските институции и също за по-широката общност, занимаваща се с обучение на преводачи. Функцията на доклада е да информира академичните и политически заинтересовани лица за настоящото състояние на нещата в рамките на представителна извадка от университетски институции в ЕС.

Освен това, докладът ще бъде от полза за служителите от ГД „Образование и култура“, както и за други представители на ЕС, като тези, отговорни за Европейските магистри по превод (European Masters in Translation), когато вземат решения относно приоритетите и посоките на бъдещото развитие.

ИЗВАДКА

Целта на доклада е да оцени настоящото състояние и бъдещите очаквания от преподаването на межкултурна комуникация в магистърските програми по превод в ЕС. Затова ситуационното проучване обхваща групи от преподаватели в магистърски програми по превод в шест европейски страни (Великобритания, България, Финландия, Франция, Италия и Полша). Проведено е паралелно проучване върху студенти, за да се разграничат възприятията преподавател-студент.

КОНТЕКСТ И МЕТОДОЛОГИЯ

Ситуационното проучване се провежда в шест европейски страни, които образуват консорциум. Страните са внимателно подбрани така, че да представляват и старите страни-членки (Великобритания, Финландия, Франция и Италия), и новите страни-членки (Полша и България). Проучването е адресирано и към преподавателите, и към студентите в магистърски програми по превод.

Основата на ситуационното проучване е положена от всички партньори по проекта на базата на националния опит по време на стартирането в Лондон (ноември 2011 г.). Взето е решение ситуационното проучване да има две версии – отделна за преподавателите и за студентите. По-късно предложенията на английските партньори относно ситуационните проучвания са разработени при Председателството на UNESCO в Ягелонския университет (Полша) и разпространени до всички партньори за бъдещи консултации. След като представят всички необходими промени, проучванията са преведени от всички партньори

на техните национални езици и проведени чрез онлайн платформа (www.ankietka.pl). Линковете от онлайн проучването са разпространени от партньорите чрез електронната поща до минимум четири национални университетски институции. Данните се събират от 24 април до 24 май 2012 г.

Ситуационното проучване покрива гама от теми и целта му е да определи и настоящото състояние на нещата, и бъдещите очаквания и на преподавателите, и на студентите в тази област. Проучването е разделено на три части: въведение (пол, възраст), последвано от въпроси, отнасящи се до настоящото състояние на нещата, и въпроси относно бъдещите очаквания.

Проучването, адресирано до преподавателите, се състои от 16 въпроса, а това, адресирано към студентите, от 12 (и двете проучвания могат да се открият в Приложението). Болшинството от въпросите са затворени (прости или с повече отговори), но на участниците е дадена възможността да развият отговорите си чрез отворени въпроси.

PICT

PICT - Intercultural Competence: Survey for students (EN)

[Contact with survey owner](#)

* - answer required

This questionnaire aims to collect data for a European Union project PICT 2011-2013 (Project No: 617871-LLP-1-2011-1-UK-ERA 8MU 8-EMCR). The core aim of this project is to produce a comprehensive toolkit making it easy for HE institutions within the EU to introduce Intercultural Communication into their postgraduate programmes in Translation. For more information please visit www.pictip.eu

Thank you for taking part in this survey. Please note, that your response will remain anonymous. All personal details will be kept strictly confidential. Your Project Team

1. Gender *

female

male

2. Age *

up to 17

18 - 24

25 - 34

35 - 44

45 - 54

55 - 64

65 and more

3. How important on the scale 1-10 (1 being not important and 10 crucial) do you see intercultural competence as being for translators? *

Answer has to be a number. The minimal allowed value is 1 and the maximum is 10

4. Please describe in your own words what intercultural competence is (use bullet points, max three points). *

Изображение 1 Пример за дизайна на проучването

РАЗБИВКА НА ИЗВАДКАТА

Общо 402 анкетирани участват в проучването, от които 63 са преподаватели в магистърски програми по превод, а 399 са студенти. С анкетираните е осъществен контакт чрез университетските институции и чрез социалните мрежи.

Както може да се види от Таблица 1, 15 (23.8%) от участниците-преподаватели са от Великобритания, по 12 (19.05 %) от Финландия и Франция, 10 (16%) от България, 8 (12.6%) от Полша и 6 (9.5%) от Италия.

Във всички участващи страни мнозинството от участниците са жени (средно 80.95%), а мъжете са много по-малък брой (средно 19.06% мъже). Най-голямата непропорционалност се наблюдава в Полша, където цели 87.5% от преподавателите са жени, а само 12.5% - мъже. Франция със своите 75% жени и 25% мъже-преподаватели изглежда участникът с най-малка непропорционалност при пола на преподавателите.

Преподаватели					
Страна	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже
Великобритания	12	3	15	80%	20%
България	8	2	10	80%	20%
Финландия	10	2	12	83%	17%
Франция	9	3	12	75%	25%
Италия	5	1	6	83,33%	16,67%
Полша	7	1	8	87,50%	12,50%
Общо	51	12	63	80,95%	19,06%

Таблица 1 Брой и пол на преподавателите

Що се отнася до студентите, има общо 399 участника (виж Таблица 2), от които най-голямата група - 124 (31%) – е от Полша, последвана от 92 (23%) от Финландия, 51 (12.8%) от България, по 45 (11.4%) от Великобритания и Франция и 42 (10.5%) от Италия.

Студенти					
Страна	Жени	Мъже	Общо	Жени	Мъже
Великобритания	35	10	45	77,78%	22,22%
България	45	6	51	88,24%	11,76%
Финландия	82	10	92	89,13%	10,87%
Франция	35	10	45	77,78%	22,22%
Италия	34	8	42	80,95%	19,05%
Полша	104	20	124	83,87%	16,13%
Общо	335	64	399	83,96%	16,04%

Таблица 2 Брой и пол на студентите

Както е представено в таблицата по-долу, трите най-често срещани възрастови групи сред преподавателите са 45-54 г. (33.33%), 35-44 г. (28.57%) и 55-64 г. (22.22%). Има по-голямо съотношение на първата група във Великобритания (53.33%) и България (50%); втората група е преобладаваща в Италия (66.67%) и Полша (37.5%), докато третата е по-разпространена във Финландия и Франция (по 41.67%). Има далеч по-малко анкетирани в оставащите групи: 25-34 г. (9.53%), последвана от тази на над 65-годишните (4.76%) и най-малката група 18-24 г. (1.59%). Въпреки това си струва да се отбележи, че единствената страна с участници-преподаватели от възрастовата група 18-24 г. е Франция, а Полша е страната с най-голямо процентно съотношение на възраст 65 г. и повече.

Преподаватели							
%							
Възраст	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
18 - 24	0,00%	0,00%	0,00%	8,33%	0,00%	0,00%	1,59%
25 - 34	13,33%	0,00%	8,33%	8,33%	0,00%	25,00%	9,53%
35 - 44	6,67%	30,00%	33,33%	25,00%	66,67%	37,50%	28,57%
45 - 54	53,33%	50,00%	16,67%	16,67%	33,33%	25,00%	33,33%
55 - 64	20,00%	10,00%	41,67%	41,67%	0,00%	0,00%	22,22%
> 65	6,67%	10,00%	0,00%	0,00%	0,00%	12,50%	4,76%

Таблица 2 Възраст на преподавателите

Както лесно може да се предвиди, възрастта на мнозинството студенти, участващи в проучването, варира между 18-24 г. (63.16%) или 25-34 г. (30.83%). В България тези две групи представляват 76.47%, в Италия – 76.19%, в Полша – 74.19%, а във Великобритания –

53.33%. Въпреки това, във Финландия повечето студенти (53,26%) спадат към горната граница на тези две групи. Две интересни открития са, че Великобритания и Финландия са двете страни с най-голям процент студенти на възраст 35 г. или повече: съответно 20% и 9.79%, а Великобритания е единствената страна със студенти във възрастовата група 55-64 г.

Студенти							
%							
Възраст	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
< 17	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,38%	0,00%	0,25%
18 - 24	53,33%	76,47%	36,96%	68,89%	76,19%	74,19%	63,16%
25 - 34	26,67%	19,61%	53,26%	26,67%	21,43%	25,00%	30,83%
35 - 44	11,11%	3,92%	8,70%	0,00%	0,00%	0,81%	4,01%
45 - 54	4,44%	0,00%	1,09%	4,44%	0,00%	0,00%	1,25%
55 - 64	4,44%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,50%
> 65	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0%

Таблица 4 Възраст на студентите

РЕЗУЛТАТИ

По-долу са представени резултатите от ситуационните проучвания. Резултатите са представени в две части: настояще и бъдеще. Първата част представлява панорама на настоящото състояние. Втората част се концентрира върху бъдещи очаквания на преподавателите и студентите в програми по превод. Някои от въпросите в проучванията за преподаватели и студенти са различни едни от други. Там, където въпросите са еднакви, резултатите са представени като сравнение едни с други, там, където въпросите са уникални, зададени към една целева група, те са анализирани независимо.

НАСТОЯЩЕ

Резултатите, представящи обзор „от птичи поглед“ на това какво се случва в областта на преподаването на межкултурната компетентност в магистърските програми по превод, покриват следните области: възприятие за межкултурна компетентност (важност, разбиране и области на значимост), обучение по межкултурна компетентност (включване на обучение по межкултурна компетентност, области на межкултурната компетентност, включени в обучението, академична организация, видове дейности) и оценка.

Някои от отговорите относно настоящото състояние са анализирани в сравнение с отговорите относно бъдещи очаквания. Това ни позволява да направим интересни изводи за различията между реалност и очаквания.

РАЗБИРАНЕ ЗА МЕЖДУКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ

Първата стъпка е да се оцени как межкултурната компетентност се възприема от преподаватели и от студенти. За да разберем това, сме помолили участниците да посочат за колко важна възприемат межкултурната компетентност за преводачите, да обяснят

как те разбират този широк термин и кои области от межкултурната компетентност според тях са най-важни. Резултатите от тази част на ситуационното проучване са представени и обсъдени по-долу.

ЗНАЧЕНИЕ НА МЕЖДУКУЛТУРНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ

В третия въпрос от проучването участниците са помолени да посочат колко важна (по скала 1-10, 1 – не е важна и 10 – жизнено важна) е според тях межкултурната компетентност за преводачите. Както можем да видим в таблица 5, участниците-преподаватели като цяло намират межкултурната компетентност за жизнено важна (57,22), много важна (15,69), или важна (25,5%). Нито един от тях не я намира за незначителна, но това, което може да бъде изненада, е, че 13,34% от преподавателите я намират за средно или малко важна. Трябва да бъде отбелязано, че това мнение е предимно на преподавателите от Великобритания.

Интересно откритие е това, че голяма група от преподавателите във Великобритания (40%) и Италия (50%) считат межкултурната компетентност просто за важна. Това е в забележителен контраст с останалите държави, където мнозинството от преподавателите (България – 90%, Финландия – 90%, Полша – 90%, Франция – 66,7%) описват межкултурната компетентност като жизнено важна за преводачите.

Отговор	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
10	20,00%	90,00%	75,00%	66,67%	16,67%	75,00%	57,22%
9	13,33%	10,00%	16,67%	8,33%	33,33%	12,50%	15,69%
8	40,00%	–	8,33%	16,67%	50,00%	12,50%	25,50%
7	13,33%	–	–	8,33%	–	–	10,83%
5	6,67%	–	–	–	–	–	6,67%
4	6,67%	–	–	–	–	–	6,67%

Таблица 5 Значение на межкултурната компетентност според преподавателите.

Когато става въпрос за студентите, изглежда те споделят гледната точка на преподавателите. Както е показано в таблицата по-долу, студентите като цяло намират межкултурната компетентност или за жизнено важна (47,87%), много важна (24,1%) или важна (17,45%). За разлика от резултатите при преподавателите, межкултурната компетентност е оценена като почти незначителна, но само от доста малък процент от студентите – 2,38%.

Отговор	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
10	40,00%	49,02%	47,83%	31,11%	54,76%	64,52%	47,87%
9	24,44%	19,61%	29,35%	28,89%	28,57%	13,71%	24,10%
8	17,78%	15,69%	19,57%	24,44%	14,29%	12,90%	17,45%
7	11,11%	15,69%	3,26%	4,44%		8,06%	8,51%
6	2,22%	–	–	8,89%	–	0,81%	3,97%
5	4,44%	–	–	2,22%	–	–	3,33%
2	–	–	–	–	2,38%	–	2,38%

Таблица 6 Значение на межкултурната компетентност според стугентите

РАЗБИРАНЕ ЗА МЕЖДУКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ

Студентите бяха помолени да опишат с техни думи разбирането си за межкултурната компетентност. След като отговорите на въпросите относно областите на значимост са дадени в отговор на отворени въпроси, те се различават в различните страни. Най-представителните области, идентифицирани във всяка от участващите страни, са представени по -долу.

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

- цялостно познание за една култура, например религия, политика, култура, ценности и традиции;
- усещане и разбиране за разликите между културите на изходния език и целевия език;
- усвояване на начините, по които да се посредничат между културите на изходния език и целевия език;
- способност да разбира транскултурни словесни и несловесни съобщения;
- способност да отговаря на транскултурни съобщения правилно и ефективно.

БЪЛГАРИЯ

- способност да разбира начина на мислене на хората от чужда култура;
- способност да комуникира успешно с другите култури;
- познание за навиците и традициите на дадена нация;
- познание относно различни култури, не само езикови, но културни и държавни;
- способност да разбира чужда култура: начин на мислене, възгледи, чувства, действия.
- пълна информираност за термините в изходния език и целевия език;
- информираност за съществуващите разлики в историята и традициите на различните култури.

ФИНЛАНДИЯ

- теоретично познание за собствената и другата култура и разликите между тях;
- практическо познание за собствената и другата култура и разликите между тях;
- разбиране, че съществуват разлики между културите;
- способност да се вземат предвид тези разлики в действията на хората и да се ценят и уважават;
- познания по история, различно поведение, навици, традиции и всекидневна култура, поведенчески модели информираност за модели на мислене;
- готовност и непредубедено любопитство да се запознава с разликите в културата;
- разбиране на езиковите и текстовите конвенции в чуждият език.

ФРАНЦИЯ

- способност да се интегрира в друга култура с нейната различна система от правила;
- способност да се приемат културните различия на другите хора;
- способност за адаптиране към културните разлики (кодове) на другите хора към друга страна;
- способност да разбира и интегрира различни култури с оглед на създаването на най-добрия превод по отношение на стил и съдържание;
- познание за чуждия език и култура;

ИТАЛИЯ

- познаване на изходната и целевата култура;

- способност да общува с други култури;
- познание и усещане на разликите между различните култури;
- езикова чувствителност;
- способност да адаптира целевия текст към целевата културата;
- способност да интерпретира изходния текст спрямо изходната културата;
- гъвкавост, непредубеденост, толерантност;
- информираност за разликите между културите, и за това, че такива разлики имат практически последствия при общуването.

ПОЛША

- познаване на чуждата култура (социална и политическа история, литература и изкуства, традиции, обичаи, ценностна система, области табу, принципи при общуването, правилата за вежливост, ежедневни културни прояви, социални и езикови норми);
- разбиране, толерантност и диалог;

ОБЛАСТИ НА ЗНАЧИМОСТ

Преподавателите са помолени да определят областите на културната компетентност, които според тях са особено важни в обучението на преводачи. Най-представителните области, определени във всяка от страните участнички са показани по долу.

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

- общи познания по 'Култура' (напр. институции, политика, актуални въпроси, религия, география, изкуство);
- общо усещане за културните разлики между държавата на изходния език и държавата на целевия език, които ще повлияят на избора на преводаческо решение;
- познание за специфични работещи „култури“ и техните правила – напр. здравни услуги, юридически професии, бизнес;
- познание за ценностната система – напр. йерархия, лоялност, етика;
- познание за характеристиките на дискурса (текстови правила и норми) – напр. стил, регистър, дължина на изречението, директност/индиректност (теория на вежливостта);

БЪЛГАРИЯ

- междукултурни отношения (*savoir être*), познания за социалните групи и практики

- относно целевите и родните култури (*savoirs*);
- умения за интерпретиране и съотнасяне (*savoir comprendre*);
 - умения за откриване и взаимодействие (*savoir apprendre/faire*);
 - критична културна информираност (*savoir s'engager*), която обхваща възможности да се оценят перспективите, практиките и продуктите на родната и целевата култура;
 - културни традиции и културен контекст (родните и целевите култури);
 - познание за социално-политически събития и процеси в родната и целевата култура (както исторически, така и настоящ поглед);
 - нагласи в малки малки групи и оществото като цяло;
 - културният „товар“ на майчиния език и целевия език;
 - комуникационни модели и поведения в родните и целевите култури;

ФИНЛАНДИЯ

- познания за културите на изходния и целевия език (история, навици, културни продукти, свят на ценности, колективна памет, стереотипи, традиции, табута, модели и норми на поведение, управленски системи);
- познание за теорията за културните различия и тяхното влияние върху преводите и комуникацията;
- познание за организациите и институциите;
- солидно общо образование;
- чувствителност към дискурсите и възможностите за създаване на текстове на различни езици и култури;

ФРАНЦИЯ

- познание за държавата на съответния език (история, география, култура, литература, театър, институции, политическа система, преса)
- да има възможност да сближи двете култури;
- определяне на културни, езикови, социални, исторически норми/навици/ценности на всяка страна;
- адаптиране/определяне на областта/обясняване на онези правила, които зависят от целевата аудитория/държава;
- определяне на имплицитни ценности на всяка държава:
- разбиране на това какво е имплицитно за една държава/култура и не е за другите;
- приемане на идеята, че нашият начин на мислене/концептуализиране е различен от този на другите;

- постоянно запознаване с последните икономически, социални, политически новини, за да разбере тези имплицитни ценности;

ИТАЛИЯ

- познаване на изходната и целевата култура;
- общо познание (литература, география, история, традиции, обичаи, образователна, медицинска/здравна система и система на институциите);
- познание за характеристиките на дискурса;
- способност да приема перспективата на другата култура;

ПОЛША

- общо познание за „Култура“ – т.е. история, литература, кино, масова култура, ежедневни житейски въпроси, включително политически алюзии, мерните единици и идиоматичността на езика;
- познание за характеристиките на дискурса (текстови норми и конвенции) – напр. стил, регистър, дължина на изречението, директност/индиректност (теория за вежливостта), както и невербална комуникация;
- познание за манталитета на ползвателите на целевия език, културно познание, разбиране за културната идентичност и начините на изразяване, информираност за връзките между езика и културните феномени, включително „непреводимостта“ като един от тях;
- толерантност и чувствителност към другите култури.

ОБУЧЕНИЕ ПО МЕЖДУКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ

ВКЛЮЧВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО МЕЖДУКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ

За целта на проекта е решаващо да се установи дали и как межкултурната компетентност е включена в обучението на преводачите. Попитали сме и преподавателите, и студентите дали чувстват, че обучението по межкултурната компетентност е включено в програмите им. Както е показано в Таблица 7, мнозинството от преподавателите (87.5%) потвърждават, че те включват обучение по межкултурна компетентност в своите курсове. България и Полша изпъкват, като в тези две страни всички

преподаватели са заявили, че межкултурната компетентност е включена в програмата им. Ситуацията във Великобритания също си струва да се отбележи, след като тя е страната с най-нисък процент преподаватели, заявили включване на межкултурната компетентност – едва 66.67%. Един от коментарите на преподавателите е особено интересен:

Отговорих с „не” на 4, защото межкултурните умения не могат да се научат. Межкултурната компетентност се придобива пасивно, като гъба.

	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
да	66,67%	100%	91,67%	83,33%	83,33%	100%	87,50%
не	33,33%	0,00%	8,33%	16,67%	16,67%	0%	12,50%

Таблица 3 Включване на обучението по межкултурната компетентност в курсовете

Резултатите от проучването, проведено сред преподавателите, са особено интересни, когато се сравнят с резултатите от проучването, проведено сред студентите (виж Таблица 8).

	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
да	44,44%	33,33%	88,04%	80,00%	71,43%	66,94%	64,03%
не	55,56%	66,67%	11,96%	20,00%	28,57%	33,06%	35,97%

Таблица 4 Обучение по межкултурна компетентност в магистърското обучение

Въпреки че мнозинството студенти (64.03%) заявяват, че те са получили обучение по межкултурна компетентност в магистърското си обучение, процентът анкетираните, които мислят така, е значително по-нисък, отколкото този сред преподавателите. Това е особено ясно в България, където несъответствието между преподавателите и студентите достига 66.67%, последвана от Полша с 33.06%. В оставащите страни различието е очевидно, но много по-ниско : Франция – 3.33%, Финландия – 3.36%, Италия – 11.09% и Великобритания – 22.23%.

Както е показано в таблицата по-долу, студентите като цяло имат склонност да изграждат межкултурна информираност самостоятелно. Средно 90.03% зявяват, че са направили това. Когато са помолени да опишат методите си, студентите най-често споменават четенето на чуждестранни текстове (вестници, книги, интернет), пътуване, взаимодействие с носители на езика, слушане на радио, гледане на телевизия, както и ходене на кино, театър и музикални концерти.

Начин	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
не	6,67%	19,61%	5,43%	8,89%	9,52%	9,68%	9,97%
да	93,33%	80,39%	94,57%	91,11%	90,48%	90,32%	90,03%

Таблица 5 Самообучение по межкултурна компетентност

Интересно откритие е това, че студентите, които твърдят, че не са получили обучение по межкултурна компетентност, изглеждат по-малко склонни да изграждат межкултурна компетентност самостоятелно. Съотношението не е особено значително: въпреки това, България, с най-високия процент студенти, отричащи да са получили межкултурно обучение в магистърската си програма (66.67%), също е страната с най-високия процент студенти, които не се самообучават в областта на межкултурната компетентност.

АСПЕКТИ НА МЕЖДУКУЛТУРНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ, ВКЛЮЧЕНИ В ОБУЧЕНИЕТО

Когато са попитани за аспектите на межкултурната компетентност, включени в обучението, повечето преподаватели от всички участващи страни отговарят, че те включват тези аспекти, които преди това са отбелязали като важни за преводачите. Следователно допускаме, че във всички страни се преподават следните аспекти:

- общо познание за изходната и целевата култура;
- характеристики на дискурса;
- информираност за и идентифициране на културните разлики;

- разбиране за различните култури.

По-долу представяме онези аспекти, които се преподават освен гореспоменатите.

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

- културна нееквивалентност;
- културни сблъсъци;
- тесни ограничения на специфични за предмета часове по превод;

БЪЛГАРИЯ

- транскрипция, пунктуация и правопис;
- бизнес комуникация;

ФИНЛАНДИЯ

- обща теория на межкултурната компетентност;

ФРАНЦИЯ

- задълбочаване в културните кодове и обичаи на различните култури;
- откриване и разбиране на разновидности на съществуващия език / езици и източниците в целевия език;
- информираност за различията в допусканията, свързани с различните култури;

ИТАЛИЯ

- информираност на преводача за културните разлики;
- способност да бъде медиатор в ситуации на потенциален конфликт между различните перспективи и познанието;

ПОЛША

- невербална комуникация;

- информираност за многообразието и културното многообразие;
- информираност относно различното възприемане и разбиране на културните ценности, отнасящи се до подходящите преводачески процедури, които да компенсират несъответствията, възникващи от културните разлики.

АКАДЕМИЧНА ОРГАНИЗАЦИЯ

Друг важен въпрос за целта на проекта е да се установи как преподаването на межкултурна компетентност е инкорпорирано в магистърските програми. Същите въпроси за типа сесии (учебни занятия) и дейности са зададени и към преподавателите, и към студентите (и двата въпроса са с много отговори, следователно сумата не е равна на 100%).

Що се отнася до типа сесия, изглежда, че повечето преподаватели и студенти – независимо от страната – са на едно мнение (виж Таблица 10 и 11). Препобладаващият тип сесия е преподаването на межкултурна компетентност чрез други преводачески модули по преценка на преподавателите. Ситуацията във Финландия предизвиква специално внимание, тъй като това е страната с най-голям процент отговори, потвърждаващи систематизирано преподаване на межкултурна компетентност или като отделен МК (межкултурен) модул (50%), или чрез преводачески модули, но систематизирани в рамките на учебния план (50%).

Тип сесия	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
отделен МК модул	26,67%	10,00%	50,00%	25,00%	0,00%	37,50%	24,86%
чрез преводачески модули по преценка на преподавателя	66,67%	70,00%	75,00%	75,00%	40,00%	87,50%	69,03%
чрез други преводачески модули, но систематизирани в учебния план	0,00%	10,00%	50,00%	33,33%	20,00%	0,00%	18,89%
друго	6,67%	30,00%	16,67%	16,67%	40,00%	12,50%	20,42%

Таблица 6 Начин на преподаване на межкултурна компетентност (преподаватели)

Сред другите възможни начини, които преподавателите споменават, са посвещаване на няколко минути от всеки семинар на межкултурната компетентност и преподаване на основите на теорията за културните разлики в предмет от друга програма. Междувременно студентите споменават: курсовете по межкултурната комуникация, курсовете по цивилизация и култура на дадена страна, курсове по лингвистика за преводачи, езикови курсове и включване на съдържание по межкултурна компетентност в повечето курсове, стажове, езикови ваканции и контакт с носителите на езика. Това, което е интересно, е, че студентите посещават някои от тези часове по време на обмените си по програма Еразъм или с различни преподаватели в същия институт.

Тип сесия	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
отделен МК модул	52,17%	23,53%	50,63%	51,43%	3,23%	37,35%	36,39%
чрез преводачески модули по преценка на преподавателя	21,74%	47,06%	70,89%	45,71%	61,29%	50,60%	49,55%
чрез други преводачески модули, но систематизирани в учебния план	17,39%	29,41%	29,11%	51,43%	22,58%	19,28%	28,20%
друго	8,70%	0,00%	13,92%	8,57%	16,13%	7,23%	9,09%

Таблица 7 Начин на преподаване на межкултурна компетентност (студенти)

Като продължим с типовете преподаване, можем ясно да видим, че според преподавателите, уъркшопите и семинарите са двете най-често избирани типове учебни занятия. Ясно е, че лекциите са по-малко популярни сред преподавателите.

Сесия	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
лекции	21,43%	30,00%	58,33%	0,00%	33,33%	12,50%	25,93%
семинари	14,29%	80,00%	75,00%	16,67%	16,67%	25,00%	37,94%
уъркшопи	28,57%	30,00%	25,00%	41,67%	50,00%	62,50%	39,62%
друго	42,86%	20,00%	66,67%	50,00%	16,67%	37,50%	38,95%

Таблица 8 Форма на сесиите по межкултурна компетентност (преподаватели)

Много интересно откритие е раздалечаването във възприятията за начина на обучение. Преподавателите от всички участващи страни изглежда са съгласни, че лекциите са най-рядко използвания начин на извършване на обучение по межкултурна компетентност. Само 25.93% от преподавателите заявяват това като използвана опция. Междувременно, студентите от всички страни заявяват това като преобладаващия тип учебно занятие.

Сесия	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италиа	Полша	Средно
лекции	52,17%	82,35%	92,50%	22,22%	62,50%	45,24%	59,50%
семинари	21,74%	29,41%	20,00%	55,56%	25,00%	21,43%	28,86%
уъркшопи	17,39%	35,29%	26,25%	52,78%	40,63%	46,43%	36,46%
друго	8,70%	5,88%	13,75%	11,11%	15,63%	20,24%	12,55%

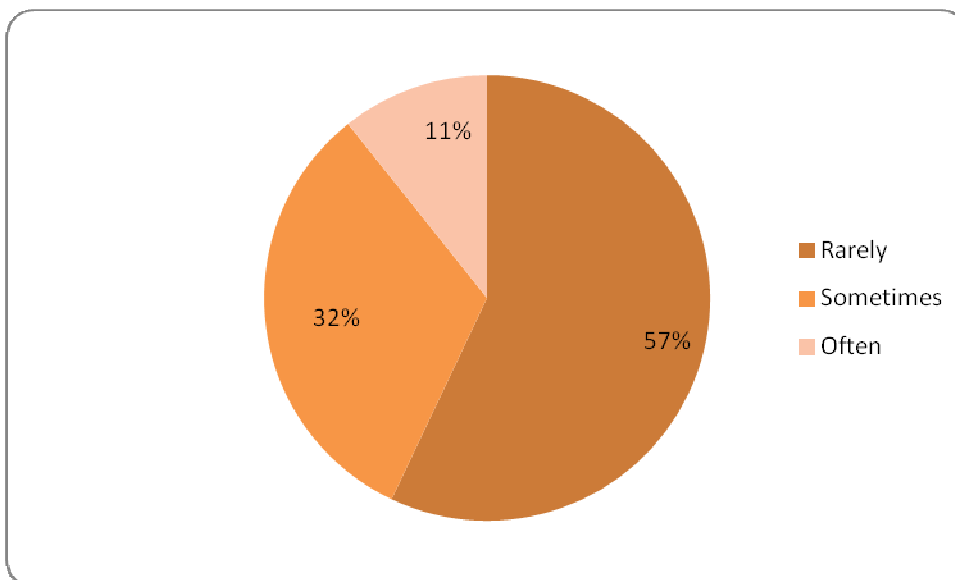
Таблица 9 Форма на сесиите по межкултурна компетентност (студенти)

ТИП ДЕЙНОСТИ

ЧЕСТОТА НА УПОТРЕБА

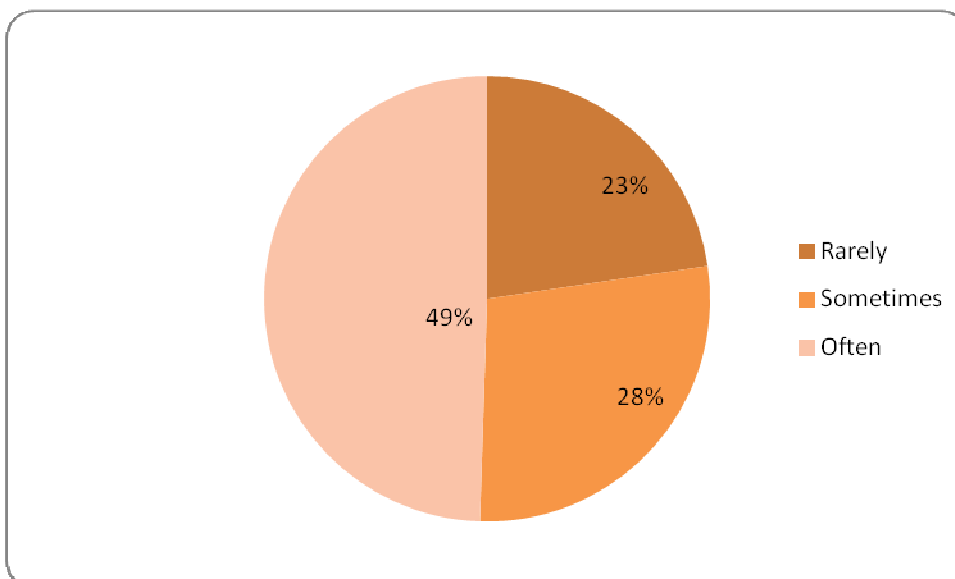
След като една от целите на настоящото изследване е да открие как се преподава межкултурна компетентност, преподавателите са попитани относно типа дейности, които използват, за да развият межкултурна компетентност у студентите си и за това колко често ги използват. Преподавателите могат да избират между представяне на теория, практически упражнения в група, тексови анализ, контрастивен анализ, като са им дадени три възможности за оценяване (1 – рядко, 2 – понякога, и 3 – често).

Както можем да видим на Фигура 1, според преподавателите, представянето на теория рядко се използва за развиване на межкултурна компетентност. Цели 57% казват, че го използват рядко, 32% - понякога, и 11% - често.

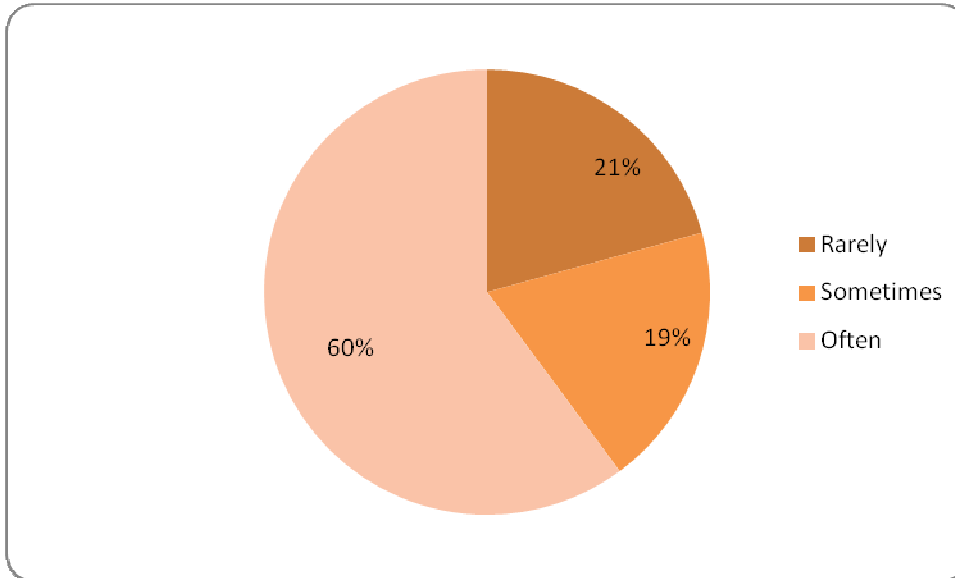
Фигура 1 Представяне на теория

Както е представено на фигурата по-долу, практическите упражнения в група изглеждат много популярни сред преподавателите във всички участващи страни, като 49% от тях заявяват, че са използвали този вид дейност много често, 28% - понякога, и 23% - рядко.

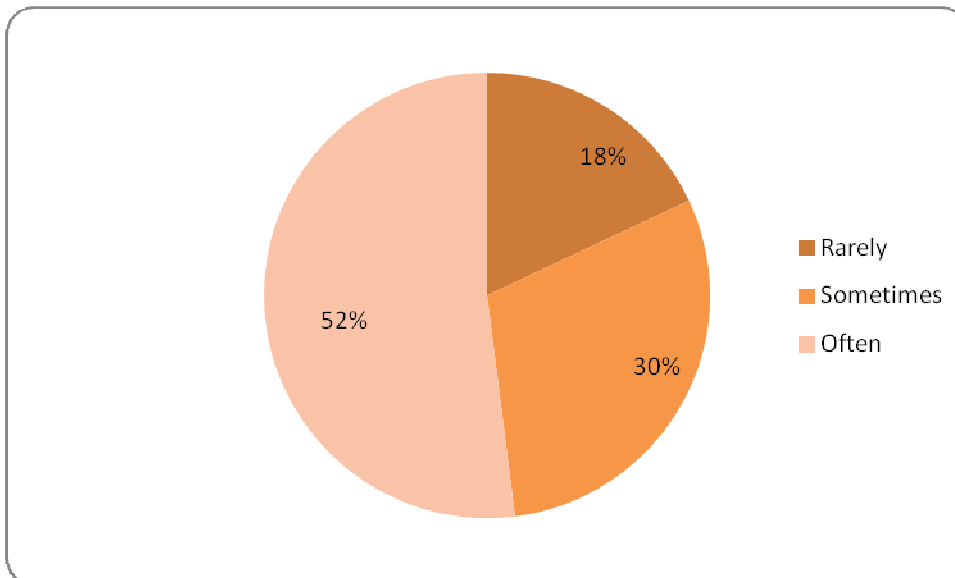
Фигура 2 Практически упражнения в група

Текстовият анализ (виж Фигура 3) изглежда най-популярната дейност във всички участващи страни – цели 60% от преподавателите заявяват, че го използват често, а 19% - че го използват понякога.

Фигура 3 Текстов анализ

Сравнителният анализ (виж Фигура 4) е вторият най-популярен тип дейност сред преподавателите – 52% от тях заявяват, че го използват често и цели 30% - понякога.

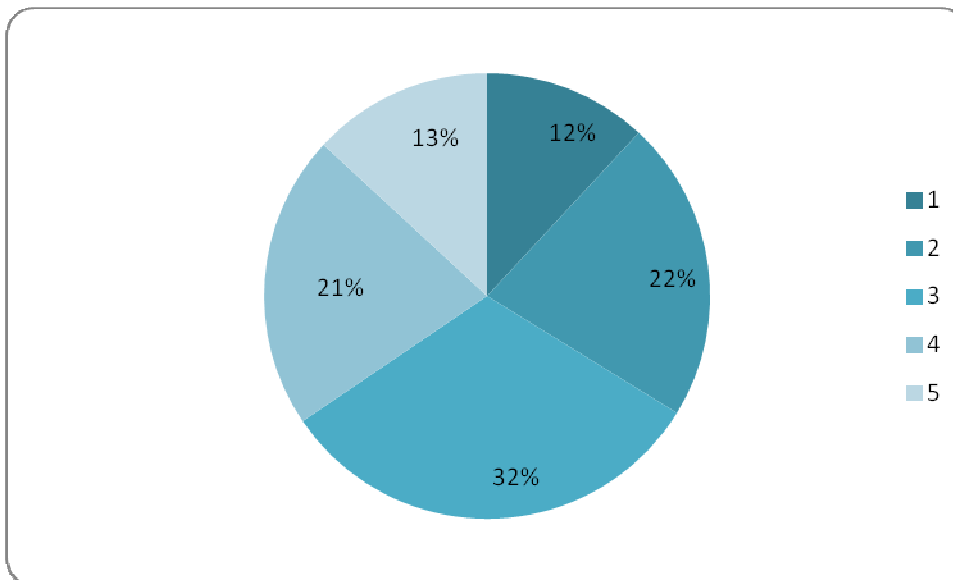

Фигура 4 Сравнителен анализ

АНГАЖИРАНОСТ НА СТУДЕНТИТЕ

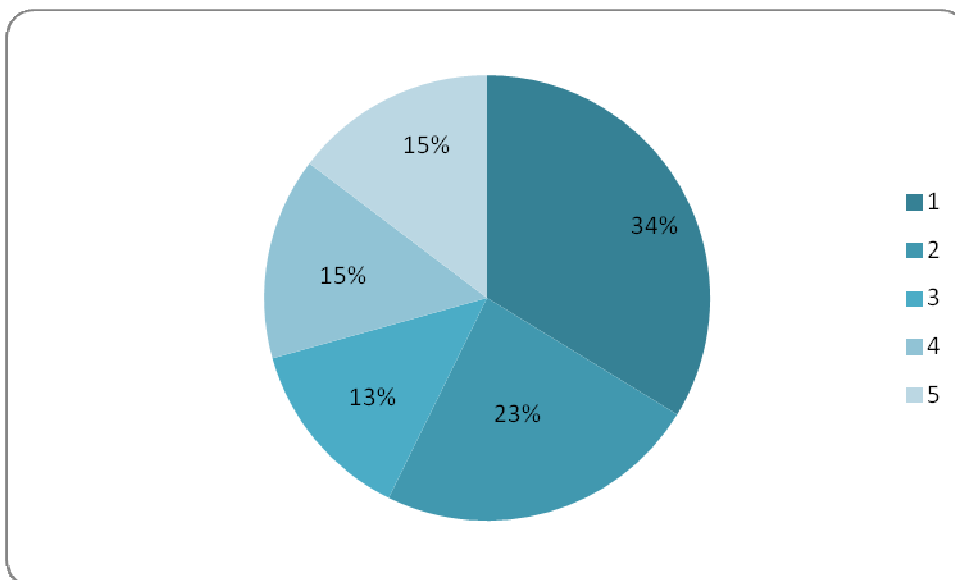
За да идентифицираме предпочитанията на студентите относно използваните понастоящем дейности, ние сме помолили студентите да класират дейностите, изпълвани от техните преподаватели. Студентите могат да избират от представяне на теория, практически упражнения в група, текстови анализ, сравнителен анализ и са им дадени пет възможности за класиране (1 – най-ангажиращо до 5 – най-малко ангажиращо).

Както е представено на фигурата по-долу, представянето на теория е класирано като много ангажиращо или ангажиращо от 26% от студентите и неангажиращо или малко ангажиращо от 33%.

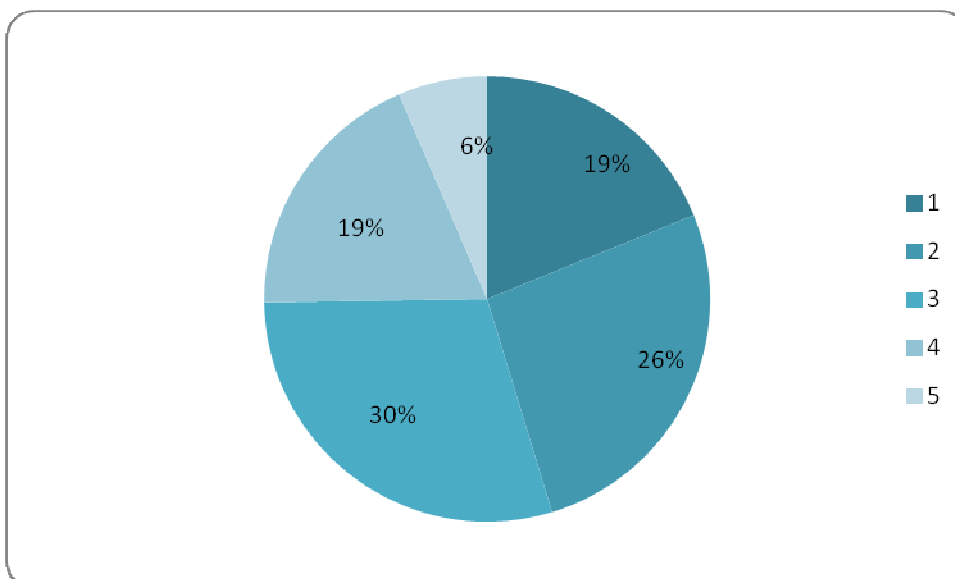
Фигура 5 Представяне на теория (ангажираност на студентите)

Практическите упражнения са класирани много високо. Цели 58% (виж Фигура 6 по-долу) от студентите в участващите страни считат този вид дейност или за много ангажираща, или за ангажираща. Въпреки това, трябва да се отбележи, че 30% от тях определят тази дейност като малко ангажираща или неангажираща.

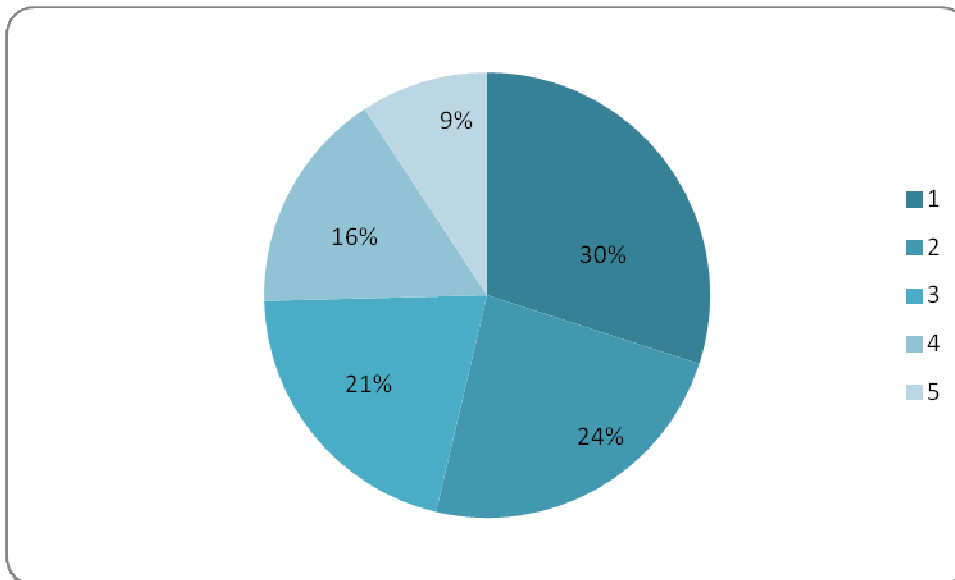
Фигура 6 Практически упражнения в група (ангажираност на студентите)

Текстовият анализ (виж Фигура 7) изглежда доста популярен сред студентите – цели 45% от тях мислят, че той е много ангажиращ или ангажиращ и само 25% – че е малко ангажиращ или неангажиращ.

Фигура 6 Текстов анализ (ангажираност на студентите)

Сравнителният анализ (виж Фигура 8) е най-популярната дейност сред студентите, като 54% от тях го определят като много ангажиращ или ангажиращ и само 25% като малко ангажиращ или неангажиращ.

Фигура 7 Сравнителен анализ (ангажираност на студентите)

ОЦЕНКА

Участниците също така са попитани за формата на оценяване на межкултурната компетентност. Според отговорите, дадени от преподавателите (виж Таблица 12), понастоящем най-популярният начин на оценяване на межкултурната компетентност, е тя да бъде включена в общата оценка на качеството на превода. Тази опция е посочена от 85% от всички анкетирувани. Това, което е изненадващо, е, че преподавателите в три от страните чувстват, че межкултурната компетентност не се оценява въобще: Великобритания (33.33%), Финландия и Франция (по 8.33%).

Начин	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
отделно	13,33%	0,00%	25,00%	0,00%	0,00%	12,50%	8,47%
Интегрирано (като част от общата оценка на качеството на превода)	53,33%	90,00%	75,00%	91,67%	100,00%	100,00%	85,00%
не се оценява	33,33%	0,00%	8,33%	8,33%	0,00%	0,00%	8,33%
друго	0,00%	10,00%	16,67%	0,00%	0,00%	0,00%	4,45%

Таблица 10 Начин на оценяване на межкултурната компетентност

Откритията от проучването сред преподавателите са много интересни, когато се сравнят с мнението на студентите, които са попитани как биха искали да бъдат оценявани. Мнозинството студенти (66.6%) избират интегрирано оценяване на междулутурната компетентност.

БЪДЕЩЕ

Настоящата част от доклада представя бъдещите очаквания на преподавателите и студентите от магистърски програми по превод относно уроците по межкултурна компетентност. Тя покрива области като: търсене на уроци по межкултурна компетентност, обучение по межкултурна компетентност (аспекти на межкултурната компетентност, които да бъдат включени в обучението, академична организация, тип дейности и материали) и оценка.

НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОБУЧЕНИЕ ПО МЕЖДУКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ

Както може да се види от таблицата по-долу, мнозинството от студентите (76.52%) независимо от страната, от която произхождат, биха искали да получават повече уроци по межкултурна компетентност по време на магистърското си обучение.

Начин	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италиа	Полша	Средно
да	57,78%	74,51%	75,00%	82,22%	85,71%	83,87%	76,52%
не	17,78%	0,00%	5,43%	4,44%	7,14%	8,06%	7,14%
не съм сигурен/а	24,44%	25,49%	19,57%	13,33%	7,14%	8,06%	16,34%

Таблица 11 Търсене на уроци по межкултурна компетентност (студенти)

Почти една четвърт от британските и българските студенти не са сигурни дали биха искали повече обучение по межкултурна компетентност и цели 17.78% от британските студенти заявяват, че не биха искали да получават повече такова обучение.

АКАДЕМИЧНА ОРГАНИЗАЦИЯ

Попитали сме преподавателите как биха предпочели да преподават межкултурна компетентност. Резултатите са представени в таблицата по-долу. Една група

преподаватели (19.03%) избират да преподават межкултурна компетентност чрез самостоятелни модули, а една по-голяма група (37.78%) избират включването на обучението в други преводачески модули. Мнозинството (50.42%) избират комбинирането на два типа учебни занимания, твърдейки, че един систематичен подход би дал на студентите по-широко разбиране, което би могло да се придобие чрез комбиниране на теория и практически опит чрез упражнения по превод. Те също така казват, че основната фонова информация трябва да бъде предадена отделно, но другите културни въпроси трябва да проникнат в цялото преподаване.

Тип сесия	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
самостоятелен модул	40,00%	20,00%	0,00%	16,67%	0,00%	37,50%	19,03%
чрез други преводачески модули	26,67%	50,00%	33,33%	33,33%	33,33%	50,00%	37,78%
и двете	40,00%	50,00%	66,67%	58,33%	50,00%	37,50%	50,42%

Таблица 12 Желан тип сесия (преподаватели)

Също така е интересно да сравним настоящото състояние на нещата с бъдещите очаквания. В случая на Финландия изглежда, че преподавателите биха искали да намалят преподаването на МК (межкултурна компетентност) чрез самостоятелни модули (50% срещу 0%). Както те казват, въпреки че студентите имат нужда от информация по актуални понятия, теоретичното знание може най-добре да бъде тествано чрез практически упражнения.

Обратно на това, във Великобритания и България преподавателите биха искали увеличат преподаването чрез самостоятелни модули по МК (Великобритания: 40% vs. 26.67% и България: 20% vs. 10%), тъй като времето в преводаческите модули е недостатъчно.

Що се отнася до начина, преподавателите във всички страни изразяват желание да увеличат преподаването чрез уъркшопи (виж Таблицата). Понастоящем уъркшопите са форма, избрана от средно 39.62% от преподавателите, но в бъдеще цели 70.83% биха искали да използват този начин на преподаване. Въпреки това, другите начини на преподаване също имат значителен процент на поддръжници. Семинарите са популярни сред 36.75% от участниците, а лекциите – сред 31.67%.

Начин	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
лекции	21,43%	40,00%	83,33%	0,00%	16,67%	28,57%	31,67%
семинари	42,86%	60,00%	66,67%	20,00%	16,67%	14,29%	36,75%
уъркшопи	50,00%	60,00%	41,67%	90,00%	83,33%	100,00%	70,83%
друго	7,14%	30,00%	25,00%	0,00%	0,00%	0,00%	10,36%

Таблица 13 Желана форма на сесии по межкултурна компетентност (преподаватели)

АСПЕКТИ НА МЕЖДУКУЛТУРНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ, КОИТО ДА БЪДАТ ВКЛЮЧЕНИ В ПРЕПОДАВАНЕТО

Мнозинството преподаватели във всички участващи страни наблягат на това, че биха искали да продължат да преподават онези аспекти на межкултурната компетентност, които вече се преподават, и онези, които според тяхното мнение са важни. Въпреки това, на някои аспекти е наблегнато особено:

- подобряване на общото познание за културите чрез сравнителни науки;
- лингвистика и лингвистични разновидности;
- културен контекст;
- подобряване на способността да се разпознават и класифицират проблемите, свързани с културата;
- предизвикване на любопитството;
- стратегии за справяне с межкултурно съдържание;
- различни текстови жанрове.

Коментарите на много студенти отразяват подобни приоритети дори ако те са по-неясно изразени, отколкото някои от коментарите на преподавателите. Един студент във Великобритания, например, коментира нуждата да

разбира как другите култури работят и да може да ги сравнява с нашата собствена,

което изглежда съответства с първите категории по-горе. Подобно на това, един студент от Финландия коментира важноста да се показва

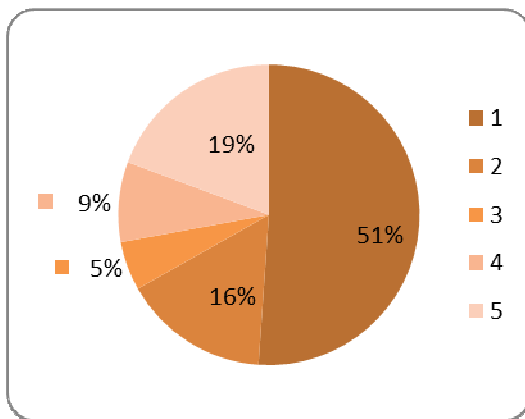
готовност да се запознаеш с различията на културата,

което съответства доста точно на категорията „предизвикване на любопитството“, спомената по-горе.

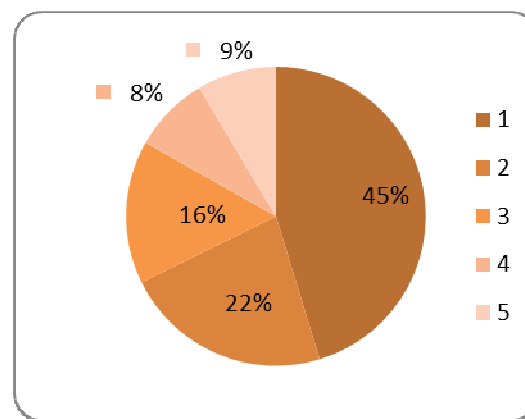
ВИДОВЕ ДЕЙНОСТИ

Попитахме преподавателите за кои дейности биха искали да получат нови учебни материали. Преподавателите трябваше да степенуват материалите по важност (1 – най важни до 5 – най-маловажни). За целите на изследването категории 1 и 2 се считат за важни, а 4 и 5 – за не особено важни.

Графиките показват, че 67% от преподавателите биха искали да получат нови учебни материали за практически групови упражнения и съпоставителен анализ.

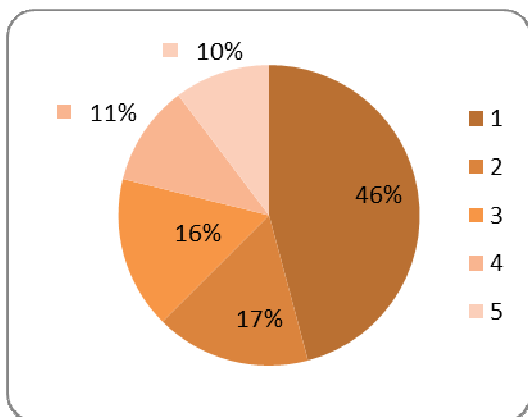

Фигура 8 Практически групови упражнения

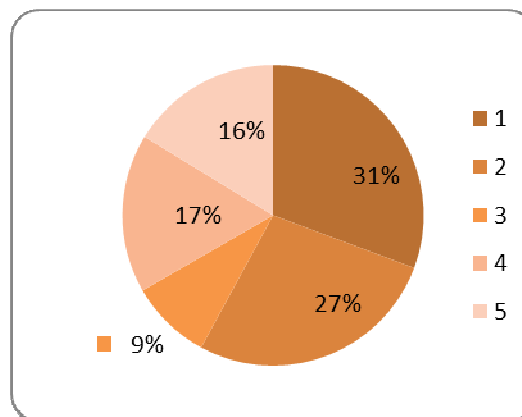

Фигура 9 Съпоставителен анализ

Малко по-малко - 63% от преподавателите биха искали да получат нови учебни материали за текстови анализи. 58% от преподавателите са декларирали необходимостта от получаване на теоретични материали.

Фигура 10 Текстови анализи

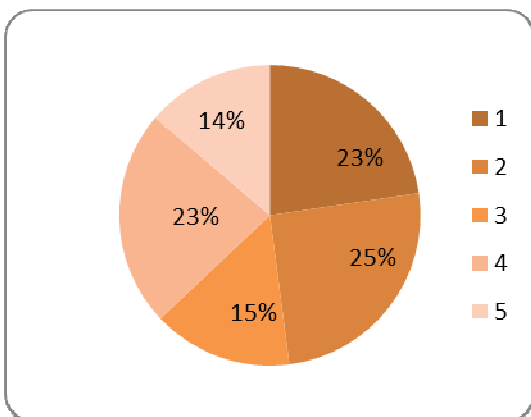

Фигура 11 Теоретично представяне

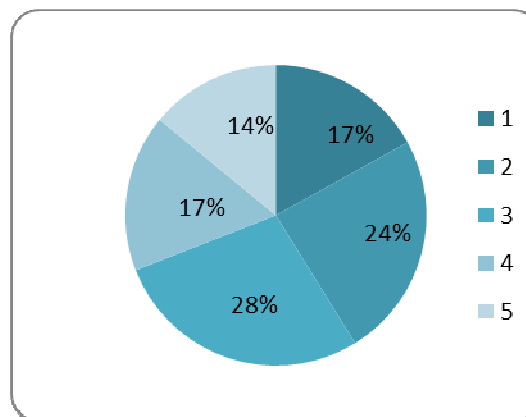
ВИДОВЕ МАТЕРИАЛИ

На преподавателите и студентите беше зададен въпросът какви материали биха искали да присъстват повече в обучението по межкултурна компетентност. Трябваше да ги подредят по важност от 1 до 5, като с 1 се означават най-важните.

Както ще видите във фигурите, 48% от преподавателите смятат, че художествените текстове играят важна роля в обучението в клас. Такова е мнението и на 41% от студентите. Интересен е фактът, че по-голям процент преподаватели (37%), отколкото студенти (31%), биха искали да присъства по-малък брой художествени текстове в обучението по межкултурна компетентност.

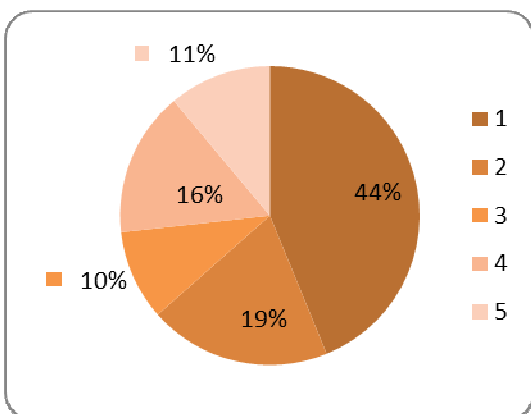

Фигура 12 Художествени текстове (преподаватели)

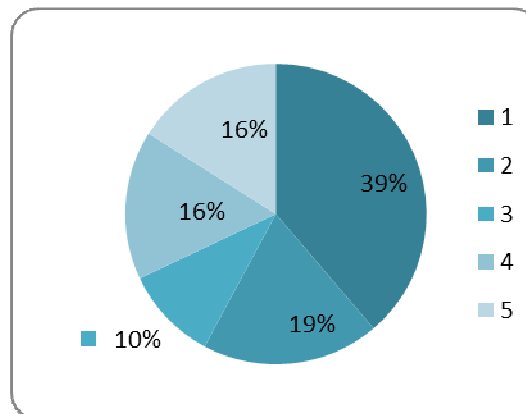

Фигура 13 Художествени текстове (студенти)

65% от преподавателите и 58% от студентите биха искали да присъстват повече вестникарски статии в обучението по межкултурна компетентност. Интересен е фактът, че студентите (32%) са по-малко ентузиазирани по отношение на употребата им от преподавателите (27%).

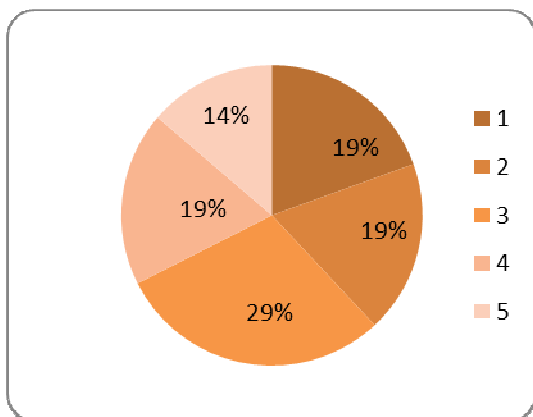

Фигура 14 Статии от вестници (преподаватели)

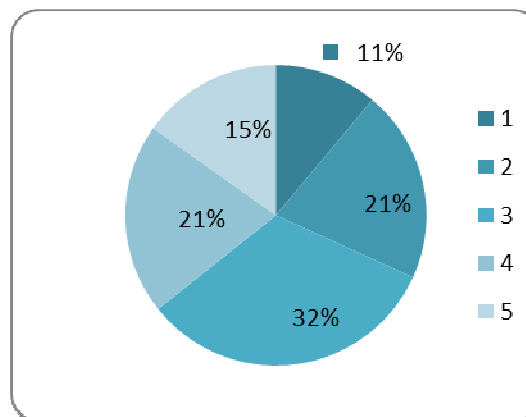

Фигура 15 от вестници (студенти)

Ситуацията по отношение на техническите ръководства е сходна. По-голям процент преподаватели (38%), отколкото студенти (32%), биха искали да ги използват и по-голям процент студенти (36%), отколкото преподаватели (33%), не биха ги използвали.

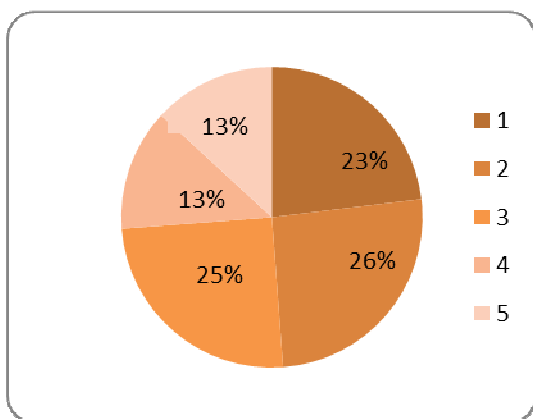

Фигура 16 Технически ръководства (преподаватели)

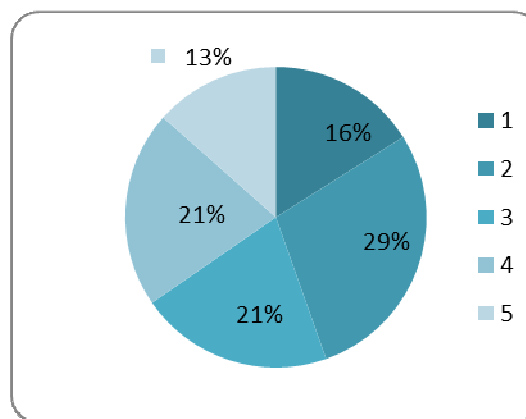

Фигура 17 Технически ръководства (студенти)

Рекламите, изглежда, са еднакво популярни както сред преподавателите (49%), така и сред студентите (45%). Все пак, по-голям процент студенти (33%), отколкото преподаватели (26%), не биха използвали рекламите като учебен материал.

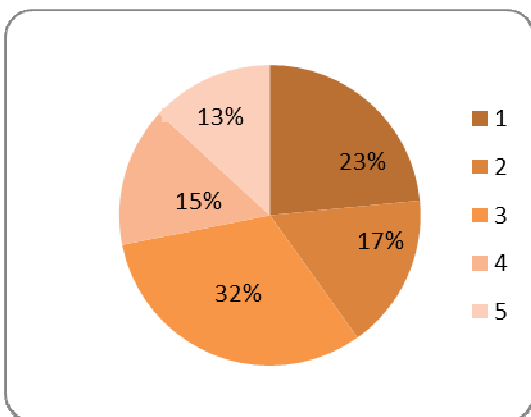

Фигура 18 Реклами (преподаватели)

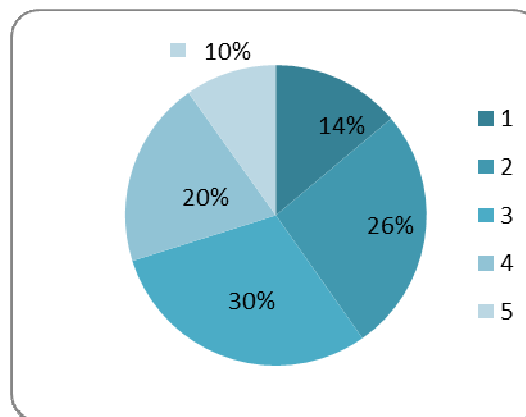

Фигура 19 Реклами (студенти)

Когато става въпрос за туристически реклами, предпочитанията са почти еднакви. 40% от преподавателите и студентите биха искали да използват туристически реклами в обучението по межкултурна компетентност. Почти еднакъв е и процентът на тези, които не биха ги използвали: преподаватели - 28% и студенти - 30%.

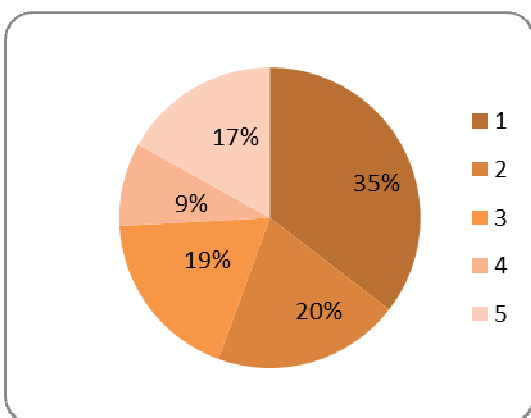

Фигура 20 Туристически реклами (преподаватели)

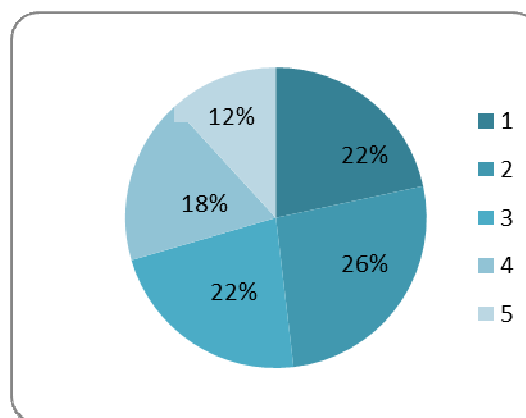

Фигура 21 Туристически реклами (студенти)

Отношението на преподавателите и студентите към веб страниците също не се различава особено. 55% от преподавателите и 48% от студентите биха искали да ги използват в обучението по межкултурна компетентност. Все пак, по-голям процент студенти (30%), отколкото преподаватели (26%), не са толкова ентусиазирани по отношение на използването им.

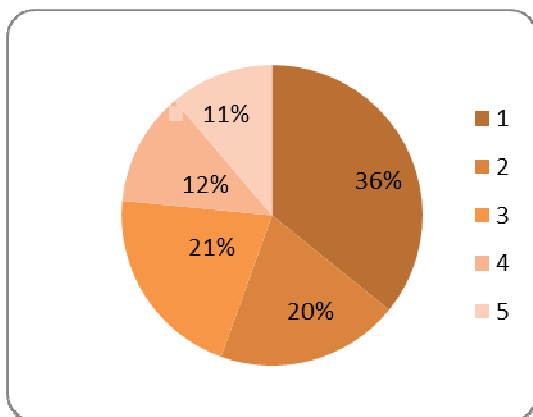

Фигура 22 Уеб страници (преподаватели)

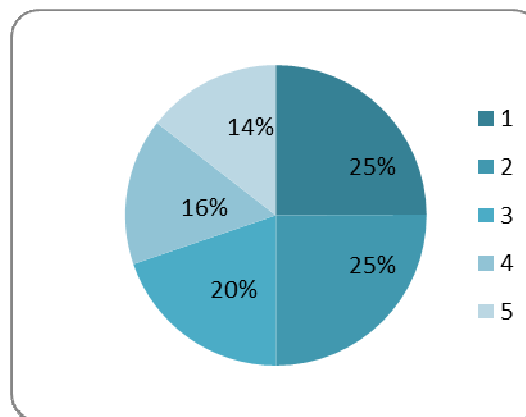

Фигура 23 Уеб страници (студенти)

Мултимедийните текстове са по-популярни сред преподавателите (56%), отколкото сред студентите (50%). По-голям е процентът на студентите (30%), които не биха ги използвали, в сравнение с този на преподавателите (23%).

Фигура 24 Мултимедийни текстове (преподаватели)

Фигура 25 Мултимедийни текстове (студенти)

В отворените въпроси преподавателите са отбелязали два възможни вида дейности, които биха искали да използват: симулации и ролеви игри.

ОЦЕНКА

Оценяването има голяма роля в процеса на обучението и поради тази причина попитахме преподавателите и студентите как биха искали да оценяват и да бъдат оценявани по отношение на межкултурната компетентност. Както ще видите в таблицата, по-голямата част от преподавателите биха искали оценяването на межкултурната компетентност да стане част от общото оценяване на качеството на превода. 14.86% биха искали да я оценяват отделно, а едва 2.22% смятат, че не трябва да бъде оценявана.

Начин	Великобритани я	Българи я	Финланди я	Франци я	Италия	Полш а	Средн о
Отделно	33,33%	10,00%	25,00%	8,33%	0,00%	12,50 %	14,86%
Трябва да се оценява като част от общото оценяване на качеството на превода	60,00%	100,00%	100,00%	91,67%	100,00 %	87,50 %	89,86%
Не трябва да се оценява	13,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,22%
Друго	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Таблица 14 Предпочитан метод на оценяване (преподаватели)

По-голяма част от студентите (вижте Таблица 19) предпочитат интегрирано оценяване на межкултурната компетентност. Все пак, съществува ясна тенденция сред студентите (26.78%) да избират самостоятелно оценяване на межкултурната компетентност. Това е особено видимо във Франция (40%), Великобритания (31.11%) и България (29.41%). Един от тях дори коментира:

Смятам, че трябва да има отделни часове, в които да се оценяват знанията по история, култура и литература. В същото време, понякога е неизбежно да се оценява межкултурната компетентност, когато се коментират различни преводи в клас.

Начин	Великобритания	България	Финландия	Франция	Италия	Полша	Средно
Отделно	31,11%	29,41%	18,48%	40,00%	16,67%	25,00%	26,78%
Трябва да се оценява като част от общото оценяване на качеството на превода	66,67%	70,59%	76,09%	48,89%	83,33%	54,03%	66,60%
Не трябва да се оценява	11,11%	3,92%	10,87%	8,89%	2,38%	19,35%	9,42%
Друго	4,44%	0,00%	1,09%	13,33%	2,38%	2,42%	3,94%

Таблица 19 Желан начин на оценяване (студенти)

Студентите, които са избрали друг начин за оценяване, посочват че, по тяхно мнение, е трудно да се оцени межкултурната компетентност и предлагат това да се прави чрез групови презентации, дискусии (изкуствено създадени комуникативни ситуации) и преводи. Двама студента казват следното:

Според мен е трудно да се оценят тези компетенции. Може би чрез вербални презентации и работа в екип?

Те включват много неща в себе си и ми е трудно да си представя как могат да бъдат оценявани, тъй като от едната страна стои знанието, а от другата – критичното мислене и свързването на факти.

ПРИСЪСТВИЕ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО МЕЖДУКУЛТУРНОСТ В МАГИСТЪРСКИ ПРОГРАМИ ПО ПРЕВОД

Резултатите от проучването показват, че като цяло преподавателите разбират необходимостта от включване на межкултурната компетентност в обучението на преводачи. Въпреки това, оказва се, че студентите не винаги разбират, че са обучавани в межкултурна компетентност. Тези различия могат да бъдат обяснени или от факта, че преподавателите надценяват усилията на студентите, или от факта, че студентите подценяват уменията си – тоест, те не са способни да идентифицират целта и межкултурното съдържание на дейностите, извършвани в клас.

Без разлика на страната, в която живеят, студентите определено имат нужда от по-задълбочено межкултурно обучение. Това се усеща най-малко във Великобритания, където все пак 57.78% от студентите са посочили, че имат такава необходимост. В много страни този процент варира между 75% и 85%. Това би могло да означава, че студентите във Великобритания получават достатъчни познания по межкултурна компетентност. Също така обаче би могло да означава и че трябва да се повиши осъзнаването както от студентите, така и от преподавателите, на това колко в важна межкултурната компетентност. Това заключение е подкрепено и от факта, че най-голям процент студенти именно във Великобритания (24.44%) посочват, че не са сигурни дали имат нужда от по-задълбочено обучение по отношение на межкултурната компетентност. В България този процент е 25.49%. Именно в тези две страни е най-висок и процентът на студентите, които смятат, че не получават достатъчно такива познания (Великобритания – 55.6% и България - 66.67%). По наше мнение тези два примера илюстрират връзката между обучението по межкултурна компетентност и осъзнаването на нейната важност.

Друг аспект, който трябва да се отбележи е, че най-често студентите казват, че получават повече такива знания в обикновените часове, отколкото в тези по превод (тоест лингвистика за преводачи, чуждоезикови курсове, межкултурна комуникация). Това предполага, че преподавателите не винаги са наясно какво преподават колегите им по

други предмети. Систематичното включване на межкултурната компетенция в магистърски програми по превод чрез формалното ѝ вписване в учебния план, би могло да бъде решение на проблема.

Анализираните резултати показват, че по-голяма част от преподавателите и студентите разбират, че межкултурната компетентност е от изключително значение за преводачите. Трябва да се отбележи, че в повечето страни преподавателите са тези, които осъзнават повече значението на межкултурната компетентност за преводачите. Ситуацията във Великобритания и Италия също се преобръща, което означава, че в тези страни също има нужда от повишаване на осъзнаването на важноста на межкултурната компетентност.

КАК СЕ РАЗБИРА ПОНЯТИЕТО 'МЕЖКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ'

Като цяло всички студенти наблягат на нуждата от усвояване на знания не само по отношение на езика, но и по отношение на дадена култура, ако искаме да бъдем межкултурно компетентни. Студентите във Великобритания наблягат не само на това, но и на нуждата да общуваме свободно на чужд език. В България и Финландия фокусът е не само върху знанията за други култури, но и върху разбирането и толерантността. За френските студенти, участвали в проучването, най-важни се оказват приемането на чужди култури и способността да се адаптират. За италианските студенти е важна нуждата да приемат различията и да могат да общуват ефективно с други култури. В Полша межкултурната компетентност се разбира основно като притежание на задълбочени познания за дадена култура.

В обобщение, според студентите, участвали в проучването, межкултурната компетентност може да бъде определена като:

- притежание на задълбочени познания за дадена култура;
- способност да възприема елементи от чужда култура и способност да се справя с тях;
- способност за интегриране в чужди култури;
- способност за успешно комуникиране с чужди култури;
- разбиране на връзките между различни култури;

- показване на толерантност, приемане и любопитност спрямо чужди култури.

Отговорите на преподавателите и студентите в тази област са сравнително еднакви. Твърде е възможно това да доведе до разширяване на техните възприятия относно межкултурните нужди на преводачите.

СПЕЦИФИЧНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ, НЕОБХОДИМИ НА ПРЕВОДАЧИТЕ

Във Великобритания се набляга повече на важноста на учебния процес и изучаването на дадена култура, отколкото на осъзнатостта, уменията и стратегиите. В България най-важни са знанията за чужди култури, езици, традиции и обичаи, както и способността да се общува свободно с представители на други култури. Във Финландия преподавателите държат най-много на разпознаването, разбирането и уважаването на различни култури. Във Франция се държи основно на знанията по култура и история. В Италия преподавателите наблягат на важноста от усвояване на межкултурни компетентности чрез анализ на разликите между двете култури, намесени в процеса на превеждане. В Полша се държи както на усвояване на знания от всички аспекти на дадена култура (история, география, актуални въпроси и т.н.), така и на широкоскроеност и толерантност към културните различия. Различните страни имат различни приоритети по отношение на придобиване на различни знания и умения.

Следните аспекти се считат за особено важни, що се отнася до работата на преводачите:

- способност да се различават отделните елементи на чужди култури;
- притежаване на задълбочени познания за различни култури (история, литература, кино, традиции, финансова, политическа и социална ситуация, табута, норми и т.н.);
- приемане на културните различия;
- познание на теорията за културните различия и техните въздействия върху преводите и комуникацията;
- познание на лекционните функции;
- способност да разпознават елементи от чужди култури;

Отговорите на преподавателите на въпросите относно значението на межкултурната компетентност за преводачите, са сходни. Ако може да се вярва на тези отговори, в момента може би няма проблем по отношение на желанието и готовността на преподавателите да включат межкултурната компетентност в часовете по превод. Трябва все пак да се отбележи, че преподавателите преподават незадълбочено, по неструктуриран и фокусиран начин, което естествено ни води към това как межкултурното обучение би могло да бъде включено в магистърски програми по превод и в по-общ план – каква е академичната организация.

АКАДЕМИЧНА ОРГАНИЗАЦИЯ И ПЕДАГОГИЧЕСКИ НАЧИН НА ПРЕПОДАВАНЕ

Ситуационното проучване показва, че във всички страни, взели участие в него, межкултурната компетентност се учи най-вече чрез преводачески модули, които се използват по преценка на преподавателите. Това означава, че обучението по межкултурна компетентност зависи изцяло от осъзнатостта, желанията и способностите на преподавателя. Тук има и интересна корелация между систематичното включване на межкултурната компетентност в учебния план (независимо дали като самостоятелен модул или като част от други преводачески модули) и потвърждението на студентите, че действително са получили такова обучение и са наясно с неговата важност: Финландия, страната с най-систематизираното обучение по отношение на межкултурната компетентност за преводачи, е и страната, в която има най-много магистърски програми за такъв тип обучение. Това показва, че вписването на основните аспекти на межкултурната компетентност в учебните програми и по-точно в модулите на магистърски програми по превод, би могъл да бъде най-добрият начин за развитие в тази област. Следователно цялостният дизайн на учебния план е доста важен.

Начинът на преподаване, очевидно, също има своето значение. Както според преподавателите, така и според студентите най-използваният метод за преподаване е чрез лекции (42,72%) – следван от семинари (38,04%). Интересна констатация в тази област е несъответствието във възприятията на преподавателите и студентите по отношение

методите на преподаване. Докато преподавателите смятат, че лекциите са най-рядко използвания метод за преподаване, студентите всъщност са на мнение че той е най-често използваният. Това, комбинирано с факта, че по-голяма част от преподавателите биха искали да включат повече семинарни занятия в процеса на обучение би могло да означава, че те имат нужда от съвети как да подготвят и провеждат такива и как да не превръщат практическите занимания в лекции.

Голям брой преподаватели подчертават, че предпочитат да преподават межкултурна компетентност чрез практически семинари. Въпреки това, те смятат, че тези занятия трябва да започват с теоретично въведение.

ТИПОВЕ ДЕЙНОСТИ И МАТЕРИАЛИ

Съдейки по отговорите на преподавателите от всички участващи държави, най-използваните дейности в преподаването на межкултурна компетентност на преводачите, са: текстови анализ (60%), съпоставителен анализ (52%) и практически групови упражнения (49%). Преподаването на теория се използва често само от 11% от преподавателите.

Практическите групови упражнения са най-ангажиращата дейност за студентите - 57% от студентите ги намират за много интересни, а останалите около 15% са на противоположното мнение. Съпоставителният анализ е високо оценен от студентите, 54% от които смятат, че е много интересен, а само 25% от тях са го оценили негативно. Третият широко използван метод, от гледна точка на студентите, е текстовият анализ. 45% от студентите смятат, че тази дейност е ангажираща и интересна, а само 25% са на друго мнение. Преподаването на теория е една от най-малко ангажиращите дейности, като 33% от студентите го оценяват положително, а 32% го оценяват негативно.

Ред на предпочитания	Преподаватели – настояща практика	Студенти	Преподаватели – бъдещи очаквания
1	Текстови анализ	Практически групови упражнения	Практически групови упражнения + Съпоставителен анализ
2	Контрастен анализ	Контрастен анализ	Текстови анализ
3	Практически групови упражнения	Текстови анализ	Преподаване на теория
4	Преподаване на теория	Преподаване на теория	

Таблица 16 Видове дейности –ред на изразените предпочитания

Дадената по-горе информация показва известно припокриване и известно разминаване между настоящата практика на преподавателите и предпочитанията на студентите. В проучването преподавателите дават да се разбере, че биха искали да получат допълнителни материали за следните дейности: практически групови упражнения (67%), текстови анализ (63%) и преподаване на теория (58%).

Интересен е фактът, че независимо от разликите в процентите, както преподавателите, така и студентите имат еднакви предпочитания по отношение на видовете използвани материали. Най-използваните видове текстове са статиите, следвани от мултимедийни текстове, уеб страници, реклами, художествени текстове, туристически реклами и технически ръководства. Точните резултати от проучването са представени в таблицата.

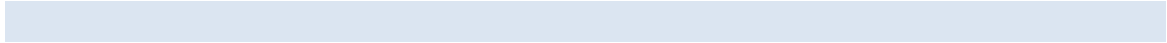
Ред на предпочитания	Видове материали	Преподаватели	Студенти
1	Статии	65%	58%
2	Мултимедийни текстове	56%	50%
3	Уеб страници	55%	48%
4	Реклами	49%	45%
5	Художествени текстове	48%	41%
6	Туристически реклами	40%	40%
7	Технически ръководства	38%	32%

Таблица 17 Видове материали - предпочитания

ОЦЕНКА

Когато става въпрос по какъв начин трябва да бъде оценявана межкултурната компетентност, отговорите както на преподавателите, така и на студентите често се припокриват. Както във Финландия, така и във Франция всички преподаватели предпочитат межкултурната компетентност да бъде оценявана, въпреки че според проучването в някои държави тя не се оценява като такава. Трябва да се отбележи, че и в трите държави, в които межкултурната компетентност не винаги се оценява (Великобритания, Финландия и Франция), преподавателите имат необходимост от промяна в това отношение.

По отношение на начина, по който трябва да бъде оценявана межкултурната компетентност, голям процент от преподавателите и студентите предпочитат самостоятелно оценяване.

РАЗБИРАНЕ НА ВАЖНОСТТА НА МЕЖДУКУЛТУРНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ ЗА ПРЕВОДАЧИТЕ

- осъзнаването на значението на межкултурната компетентност за преводачите е най-силна в преподавателите и студентите, участващи в магистърски програми п превод. Това правило важи поне за повечето от страните, участващи в проучването, въпреки че в някои страни тази осъзнатост все още не е достигнала необходимото ниво.

МЕЖДУКУЛТУРНО ОБУЧЕНИЕ ЗА СТУДЕНТИ В МАГИСТЪРСКИ ПРОГРАМИ ПО ПРЕВОД

- Преподавателите, участващи в магистърски преводачески програми, трябва да бъдат чувствителни към значението на включването на межкултурната компетентност в обучението на преводачи.
- Обучението по межкултурна компетентност трябва да бъде включено в учебния план за програми за магистратура, за да бъде максимално ефективно.
- Обучението по межкултурна компетентност трябва да бъде включено в учебния план за програми за магистратура или самостоятелно, или като част от други модули, или и двете.
- Значението на систематичното развитие на межкултурната компетентност трябва да бъде добре обяснено на студентите.
- Студентите трябва да бъдат окуражавани да развиват собствената си межкултурна компетентност и да получават полезни съвети как биха могли да го направят.

КЛЮЧОВИ КОМПОНЕНТИ НА МЕЖДУКУЛТУРНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ, КОИТО ДА БЪДАТ РАЗВИТИ У ПРЕВОДАЧИТЕ

Обучението по межкултурна компетентност в рамките на магистърски програми по превод, трябва да включва:

- способност да се идентифицират елементи от чужди култури;
- задълбочени познания за дадени култури (история, литература, кино, традиции, финансова, политическа и социална ситуация, табута, норми и т.н.);
- приемане на културните различия;
- познания относно теорията за културни различия и техния ефект върху преводите и комуникацията;
- знания дискурсни особености;
- способност да се адаптират и локализируют елементи от чужди култури.

ТИПОВЕ ДЕЙНОСТИ И МАТЕРИАЛИ, КОИТО ТРЯБВА ДА СЕ РАЗРАБОТЯТ

- Развитието на материалите за межкултурна компетентност в рамките на магистратурата, трябва да се концентрира върху следните видове дейности, подредени по приоритет – практически групови упражнения, текстови и контрастен анализ, преподаване на теория.
- Развитието на материалите трябва да се фокусира върху осигуряването на подходящи текстове от следните видове, подредени отново по приоритет: статии, мултимедийни текстове, уеб страници, реклами, художествени текстове, туристически реклами и технически ръководства.

ПОДОБЯВАНЕ НА ПРАКТИКИТЕ НА ОЦЕНЯВАНЕ

- Фактът, че межкултурната компетентност се преподава и оценява, трябва да бъде подробно обяснен на студентите
 - Межкултурната компетентност трябва да продължи да се оценява като част от цялостното оценяване на качеството на превода
 - Съществува и реално място за отделното оценяване на межкултурната компетентност и трябва да бъдат създадени определени задачи за оценяване, които да улеснят това.
 - Трябва да бъдат създадени насоки и определени критерии, по които да бъде оценявана межкултурната компетентност.
-

Несъмнено би било добре проучването да беше по-голямо и задълбочено, да обхване повече европейски държави, и да навлезе по-дълбоко във висшето образование. Въпреки това обаче, мащабите на проучването не са никак малки. Проучването е значително по географските си мащаби, има множество културни различия между участващите държави и поради тази причина броят на участващите преподаватели и дадените от студентите отговори не трябва да се омаловажават. Това проучване ни показва някои детайли, които биха могли да бъдат използвани на следващи етапи на проект „PICT“. Например, що се отнася до учебния план и резултатите от обучението, се появява нужда да не се концентрираме единствено върху ‘знания за културата’. Според отговорите в проучването, трябва да се наблегне и върху любопитството и толерантността, като това оказва своето влияние върху учебния план, създаден от проект „PICT“. Това ще повлияе и върху дейностите и материалите, които изпъкват като предпочитани в проучването – такива, в които студентите участват активно и са базирани на най-различни дейности в рамките на строго определена рамка. Накрая, от проучването следва, че задачите за оценяване, произтичащи от него, трябва да отговорят на нуждата оценяването да бъде главно самостоятелно, а не толкова тясно свързано с други предмети.

Надяваме се това проучване да съдържа и други важни факти, които преподавателите да могат да използват за развиване на межкултурната компетентност на преводачите.